

ABREWIATURA JAKO ELEMENT INSKRYPCJI NAGROBNYCH (NA PRZYKŁADZIE NEKROPOLII PRAWOSŁAWNYCH WSCHODNIEJ LUBELSZCZYZNY)

Agnieszka Dudek-Szumigaj

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Streszczenie. Artykuł jest poświęcony analizie abrewiatur, czyli umownych znaków pisarskich o stałym znaczeniu, które zastępują słowo lub frazę. Przeanalizowano abrewiatury rozpoczynające tekst inskrypcji, abrewiatury określające relację zmarłego wobec Boga, skróty utworzone od pierwszych liter wyrazów oznaczających moment narodzin lub zgonu, przykłady skracania słowa *Hospod*, abrewiatury informujące o stopniach wojskowych, tytułach naukowych, stanowiskach państwowych, godnościach kościelnych oraz abrewiatury kończące inskrypcje.

Słowa kluczowe: inskrypcja nagrobna, nekropolia, abrewiatura, wschodnia Lubelszczyzna

Artykuł został oparty na materiale wyekscerpowanym z napisów nagrobnych pochodzących z ponad 60 cmentarzy prawosławnych (także mieszanych – prawosławno-rzymskokatolickich oraz dawnych greckokatolickich), zarówno otwartych, jak i zamkniętych dla pochówków. Materiał uzyskano w ramach projektu badawczego pt. „Strukturalno-semantyczny opis nekropolii prawosławnych Lubelszczyzny”, realizowanego w latach 2005–2008 pod kierownictwem prof. F. Czyżewskiego.

Inskrypcja nagrobna to krótki napis nagrobkowy, najczęściej wierszowany, a także utwór poetycki sławiący zmarłego, utrzymany w stylu takiego napisu, o kanonicznym szablonie, o elementach stałych i fakultatywnych, będący komunikatem językowym. Inskrypcja zawiera konwencjonalne znaki językowe. Do stałych elementów struktury inskrypcji nagrobnych należą: imię i nazwisko, data urodzenia i śmierci. Do elementów niestałych, fakultatywnych należą: zawód, miejsce urodzenia, miejsce pochodzenia, tekst będący posłaniem, dodatkowa informacja o zmarłym oraz prezentacja nadawcy [Długosz 2010, 15, 21–22]. Za Trzynadłowskim [1977] i Friedelówną [1999] inskrypcję nagrobną można określić jako małą formę literacką. Małą – nie tylko z powodu dyktowanej tradycją lapidarności, lecz również ze względu na czysto fizyczne ograniczenia zdeterminowane powierzchnią kamiennej płyty, drewnianej albo metalowej tablicy [Friedelówna 1999, 92–93]. Nazwie *mała forma literacka*, funkcjonującej często na zasadzie związku frazeologicznego, tj. układu o trwałym zespoleniu for-

malnym, przyporządkowuje się zazwyczaj zbiór takich faktów genologicznych, które odznaczają się przede wszystkim niewielką pojemnością werbalną [Trzynadłowski 1997, 5]. Stąd w inskrypcjach nagrobnych tendencje do abrewiacji, czyli stosowania umownych znaków pisarskich o stałym znaczeniu, które zastępują słowo lub frazę.

Praktyka skrótowego zapisu na mauzoleach, murach świątyń, sarkofagach, pomnikach, grobowcach, nagrobkach sięga dalekiej przeszłości, powszechnie była stosowana w czasach starożytnych. Przyczyny upowszechniania się tej praktyki są różne. Z jednej strony miejsca przeznaczonego na zapis jest przeważnie niewiele, technika liternicza w kamieniarstwie należy do pracochłonnych i żmudnych, z drugiej strony – komunikat zawarty w abrewiaturze przez współczesnych był odczytywany i rozumiany jednoznacznie [Szerszunowicz 1982, 128–129].

W analizowanym materiale pierwsza grupa abrewiatur to zapisy skrótowe rozpoczynające tekst inskrypcji nagrobnej, tj. abrewiatury intytulacyjne. W polskojęzycznych najpowszechniej stosowanym tego typu napisem jest abrewiatura *ŚP* ‘świętej pamięci’ (litery często umieszczane były po obu stronach znaku krzyża);

J1-082
 Ś. P.
 МАКСЫМИUK
 MARIA
 ŻYŁA LAT 73
 ZM. 2000 R.
 BAZYLI MACHNIEWICZ
 ŻYŁ LAT 46 ZM. 1948 R.
 ПОКÓJ ICH DUSZOM

O-2235
 Ś. P.
 HELENA
 ŻESZCZUK
 ŻYŁA LAT 89
 ZM. DN. 17-III-1986 R.
 ПОКÓJ JEJ DUSZY

Takie abrewiatury są powszechne, a przykładów ich pominięcia, a właściwie zastąpienia innymi jest w analizowanym materiale niewiele i dotyczą one osób zaangażowanych politycznie w latach PRL. Inskrypcje im poświęcone miały całkowicie świecki charakter i pozbawione były jakichkolwiek odniesień religijnych. Rozpoczynały się abrewiaturą *tow.* ‘towarzysz’, a zamykała je formuła ‘cześć jego pamięci’.

Odnotowano również przykłady użycia abrewiatury *СП* w inskrypcjach cyrylicznych, co należy interpretować jako wpływ języka polskiego:

СНКА-7292
 С. П.
 ЁАКОВ АНТОНИНА
 БЕЛЕЦЛИЙ БЕЛЕЦКАЯ
 ЖИЛ 62 г ЖИЛА 56 г
 УМЕР 10 V 1942
 УМЕРЛА 10 II 1942

DCA-8815
 С. П.
 ЗАЙКО
 ИОСИФА
 род. 1864
 ум. 1942
 ВЕЧНАЯ ПАМЯТЬ

DCA-8840
 С. П.
 ИОСИФ
 МАРХАЛЕВСКИЙ
 РОЖДЕН 13-IV-1902 Г.
 ПОМЕР 22-VIII-1963 Г.
 БЛАЖЕНИ ЧИСТИИ СЕРДЦЕМ
 ЯКО ТИИ БОГА УЗРЯТ
 ЛЮБИМОМУ МУЖУ И ОТЦУ
 ЖЕНА И ДЕТИ

Abrewiatura *ŚP* może także pojawiać się jako element segmentu inicjalnego z lokalizatorem, np.

BO-4092
TU SPOCZYWA KOCHANA
MAMUSIA I BABCIA
Ś. P.
KSENIA NEĆ
ŻYŁA LAT 76
ZM. 11 03 1969
ПОКÓJ JEJ DUSZY

CH-4268
TU SPOCZYWAJA Ś. P.
Z RASZKOWSKICH
HELENA ROWIŃSKA
23 XII 1903 – 19 XII 1974
MARCELI ROWIŃSKI
29 III 1897 – 27 III 1974

W inskrypcjach cyrylickich odpowiednikiem tej abrewiatury jest *BP*¹, ukr. *блаженної пам'яті*, ros. *блаженной памяти* 'błogiej pamięci, błogosławionej pamięci'. Odnotowano także przykład suspensji zachowującej dwie pierwsze litery wyrazu, tj. *Бл. П.*:

BP-I-2829
Б. П.
ЕВДОКІЯ ІОАКІМОВНА
ТИХМАНОВИЧЪ
СК. 23-VI-1928 г.
НА 46 Г. Ж.
МИР ПРАХУ
ТВОЕМУ
ДОРОГАЯ ЖЕНА
І МАТЬ

BO-4126
Бл. П.
Лідія Стець
нар. 15 03 1918 р.
Уп. 14 03 1997 р.
Вічна й Пам'ять

Wieczna pamięć

Liczne inskrypcje cyrylickie rozpoczynają się abrewiaturą *WP* ukr. *вічна пам'ять*, ros. *вечная память* 'wieczna pamięć':

DCA-8855
В. П.
ТУТ СПОЧИВАЕ
АННА
ХАРИТОНОВНА
ДАВИДЮК
з ВАСИЛЕВСКИХ
ПОМЕРЛА
20 V 1938 РОКУ
НА 46 РОЦІ ЖИТТЯ
ВІД МУЖА СИНА
і МАМИ
НА ВІЧНУЮ ПАМ'ЯТЬ

BP-II-3099
В. П.
МИХАИЛ БАЛКОВИЧ
ЖИЛ 63 ЛѢТ
УМ. 7-I-1934 Г.
МИР ПРАХУ ТВОЕМУ
ДОРОГОИ МУЖ И ОТЕЦ
УПОКОИ ГОСПОДИ ДУШУ
РАБА ТВОЕГО.
В. П.
МАРИЯ БАЛКОВИЧ
ЖИЛА 80 ЛЕТ
УМ. 19-VII-1969 Г.
МИР ПРАХУ ТВОЕМУ
ДОРОГАЯ МАМА И БАБУШКА

CHKA-7325
В. П.
ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ
ОКСЕНІЯ МАРТЫНЮК
ЖЫЛА 78 г
ПОМЕРЛА 1 XI 1961 ГОДА
МИР ПРАХУ ТВОЕМУ

W inskrypcjach cyrylickich powszechne jest umieszczanie segmentu inicjalnego zwanego lokalizatorem, czyli elementu inskrypcji zawierającego zaimek

¹ W literaturze przedmiotu abrewiaturę BP odczytywano także jako apostrofę *Boże pomiluj* (Boże zlituj się)[Klimek i Koper 2010, 254].

здесь i czasownik odnoszący się do pochówku, zwykle eufemizm zgonu wykorzystujący konotacje religijne, użyty w formie osobowej (ros. *покоиться*, ukr. *спочивати, отпочивати*) [por. Klimek, Koper 2010, 252–253]. W takich napisach segment inicjalny stanowią abrewiatury złożone z pierwszych liter, tj. ЗП ‘*здесь покоится*’ i ЗУ ‘*здесь упокоится*’:

J1-042
З. П.
Младенец
МАРИЯЧЫКЕЙДА
*07.01.1929 г. +12.02.1934 г.
Таковыхбоесть Царство
Небесное.

J1-149
З. П.
СИЛЬВЕСТР СТРУК
Жил 78 лет † 07. 07. 1939 г.
Символически
АКУЛИНА СТРУК
Жила 90 лет † 10.07.1951 г.
покоится в Гурове Илавецком
Вечная им память!

J1-056
З. У.
АНАСТАСИЯ
КИРЬЛЮК
ЖИЛА 33 ЛЕТ
У. 14-II-1935 г.
МИР ПРАХУ ТВОЕМУ

W inskrypcjach pisanych cyrylicą często stosowana jest abrewiatura *РБ*, ukr. *раб божий, раба божья*, ros. *раб божий, раба божья* ‘*слугa boży, służebnica boża*’. Abrewiatury te są zwykle umieszczane po lokalizatorze *здесь покоится / тут спочиває*. Obok zapisów *РБ* występują także abrewiatury złożone z trzech pierwszych liter, tj. *РАБ. БОЖ.*:

УК-5879
ЗДЕСЬ
ПОКОИТСЯ ПРАХ
Р. Б. ЛЮБВИ РОМА
НОВ. АБРАМОВИЧ.
ИЗ ЛЮБОМЛЯ.

НА-095
ЗДЕСЬ ПОКОИТСЯ
ПРА. РАБ. БОЖ.
АФАНАСА
КУШНЕРОВА
СКОНЧАЛСЯ
НА 56 Г Ж [?] 1933
С ГОЛЯ ОТ [?]

Kolejne odnotowane w analizowanym materiale abrewiatury to skróty utworzone od pierwszych liter wyrazów sygnujących moment narodzin lub zgonu: *ur.* ‘urodzony’, *zm.* ‘zmarł’; w inskrypcjach ukraińskojęzycznych *н., нар.* ‘*народився, народилась*’, *п., пом.* ‘*помер*’; w rosyjskojęzycznych *р.* ‘*родився, рождён*’, *у, ум.* ‘*умер*’, *с., ск.* ‘*скончался*’:

ВР-1-2817
Ś. Р.
STEFAN
BANDZAREWICZ
UR. 20. VII. 1908 г.
ZM. 22. I. 1944 г.
POKÓJ JEGO DUSZY

НА-237
УП ГСП
ИВАН ГАЦЬ
РОД 2 II 1877 Р.
ВМ. 23 IV 1937 Р.
НАЙДОРОЖЧОМУ
МУЖУ ЖЕНА
ФЕОДОРА

НА-050
В. П.
АНАСТАСЯ
БОНДАРУК
С ДОМУ ПРАДИШУК
УР. 1896 Р.
УМ. 1879 Р.
ЗБУДОВАЛИ ДОЧКИ

ВР-1-2770
ЗДЬСЬ ПОКОИТСЯ
СОФІА
СТЕФАНОВНА
ТОКАРСКАЯ
Р. 29 СЕНТЯБРЯ 1887 Г.
СКОН. 8 МАРТА 1914 Г.
МИРЪ ПРАХУ
ТВОЕМУ ДОРОГАЯ
ЖЕНА
УПОКОЙ ГОСПОДИ
ДУШУ РАБЫ ТВОЕЯ

Wśród inskrypcji cyrylicyckich abrewiacji poddano także formę imiesłowu *уconииий* ‘który zasnął’, wykorzystującego metaforyczne postrzeganie śmierci jako snu; zapis ma postać *yc., ycon.*:

J3-525
УП. ГОС. Д. УС. (?) Р. Т.
ОНУФРИЯ КАЛИШУКА
РОД. 1893 г.
У. 27 – XII – 1965 г.

J2-447
В. П.
УП. ГОС. ДУШУ
УСОП. РАБА
ТВОЕГО
ЛОБАЧ
ЕФРОСИНИЯ
Ж. 22 Л. П. 27. VIII.
1967 г.
МИР ПРАХУ ТВОИЕМУ

Częściej niż moment narodzin wskazywana jest liczba przeżytych lat, stąd zapisy *ж. л.*, ‘żył lat’, *прз.* ‘przeżył’, ros. / ukr. *прож.*, *пр.* ‘proжил / прожив’, *жс.* ‘жил / жив’:

BP-II-3102
Ś. P.
JÓZEF MARKOWSKI
Ж. Л. 80
ЗМ. 23 I 1936 R.
ТОМАСЗ
MARKOWSKI
Ж. Л. 74
ЗМ. 21 III 1901 R.
ПРОСЗА
О WESTCHNIENIE
DO BOGA

CH-4604
Ś. P.
FILIPINA
RADZISZEWSKA
Z STEŁAGOWSKICH
PRZ. LAT 78
ЗМ. DN. 4 XII 1939 R.
WALENTY
RADZISZEWSKI
PRZ. LAT 86
ЗМ. DN. 29 IV 1941 R.
POKÓJ JEGO DUSZY

КТУ-8442
В. П.
З. П.
ТЭОДОР
ЮЩУК
ПРОЖ. 80 г
УМ. 9-I-1956
МИРПРАХУТВОЕМУ

CH-4542
Б. П.
ДАВИД
СТЕПАНОВИЧ
ДУШУК
ПР. ЛЕТ 70
УМ. ДН. 31 III 1949 Г.
ЕМИЛЯ ДУШУК
З ВИШНЕВСКИХ
ПР. ЛЕТ 73
УМ. ДН. 19 IX 1952 Г.
МИР ПРАХУ
ВАШЕМУ
ДОРОГИЕ РОДИТЕЛИ

W najstarszych inskrypcjach cyrylicyckich abrewiacji poddawano także słowo *Hospod* ‘Bóg’. Zwykle opuszczano środkową część wyrazu, którą zastępowało tytuł, czyli znak diakrytyczny w kształcie falistej linii nadpisany nad literami. W dawnej cyrylicy tytuł umieszczano nad nazwami odnoszącymi się do Boga i pierwotnie było uwarunkowane zjawiskiem tabu obejmującym tego typu nazwy [Rott-Żebrowski 1983, 46; UME, 359]. Przykłady z takimi zapisami w analizowanym materiale są nieliczne. Znacznie częściej słowo *Господу* skracano poprzez ucięcie części liter i pozostawienie trzech liter: *ГОС*, *ГСП* lub czterech: *ГОСП*:

DCZE-2477 ПОМЯНИ ГДИ ДУШУ УСОП ШИХ РАБЪ ТВОИХ ВАСИ- ЛИЯ В[АРВА] РЫ НАТАЛИИ АНДРЕЯ КОНДРАТА	ZOW-8767 УПОКОЙ ГДИ ДУШУ УСОШЕЙ АННЫ ВОЛОШУК СЕЙ ПАМЯТНИК [?] ЕФИМИЯ ЛАСТО ВСФ 14 IV 1939	J1-081 В. П. УП. ГОС. ДУШУ КАРП ВОЛОСИУК ПО. 1939 г. Ж. 66 ПАРАСКИЕВА ВОЛОСИУК	J2-269 УП. ГОСП. РАБУ ТВ. ГЕОРГИИ ПАТЕЮК РОЖ. 1880 г. СК. 1965 г. ДОЧЕРИ НАДЕЖДЫ	HA-237 УП ГСП ИВАН ГАЦЬ РОД 2 II 1877 Р. ВМ. 23 IV 1937 Р. НАЙДОРОЖЧОМУ МУЖУ ЖЕНА ФЕОДОРА
--	---	--	---	--

Liczne przykłady abrewiatur w inskrypcjach nagrobnych to abrewiatury tytułarne, które informują o stopniach wojskowych, tytułach naukowych, piastowanych stanowiskach państwowych, godnościach kościelnych itp. [por. Szerzunowicz 1982, 131]. Oto przykłady takich inskrypcji:

BP-II-3082 Ś. P. MARIA NOWAKOWICZ 1899-1884 INŻ. SERGIUSZ NOWAKOWICZ 1895-1985 POKÓJ ICH DUSZOM	CH-4473 Ś. P. FERDYNAND KOSIBA MGR FILOZOFII ŻYŁ LAT 57 – ZM. DN. 20 VIII 1970 r. EWA KOSIBA PYT LEK. STOMATOLOG ŻYŁA LAT 37 – ZM. DN. 11 IX 1991 r.	CH-4980 Ś. P. KS. WACŁAW ADAMSKI PROB. PAR. OLCHOWIEC ŻYŁ LAT 69 ZM. 13 II 1955 R. POKÓJ JEGO DUSZY ZAŁOŻYCIEL ZAKŁADU SIEROT I STARCÓW B. DŁUGOLETNI PREFEKT SZKÓŁ W CHELMIE ODZNACZONY ZŁOTYM KRZYŻEM ZASŁUGI	BP-II-3193 МИТР ПРОТ АЛЕКСАНДРЪ БИРОНТЪ СОЗДАТЕЛЬ ХРАМА СЕГО * 14-11-1897 † 27-8-1968 ВЪЧНАЯ ПАМЯТЬ
--	--	--	--

Odnotowano przykłady inskrypcji, w których abrewiacji poddawano nazwy stopni pokrewieństwa oraz nazwy odnoszące się do par małżeńskich:

BO-4095 Ś. P. NADZIEJA KOWALSKA 1912-1940 C. STEFANIA KOWALSKA 1940-1940 POKÓJ ICH DUSZOM	HA-035 Б. П. КЫРИЛ ЮЩУК УМ 1914 г. ПР. 77 Г. СУП. ПАРАСКЕВ- ИЯ УМ. VIII 1915 ПР. 72 г. ВЕЧНАЯ ИМ ПАМЯТЬ
---	--

W analizowanym materiale odnotowano także kilka przykładów zawierających skróty patronimów:

BP-II-3038
 ТУТ СПОЧИВАЄ
 ГОНСЕЦЬКИЙ ІВАН. ВАС.
 * 1889 † 1939
 ВПАМ'ЯТЬ ЗАГИНУВШИМ
 ГОНСЕЦЬКА МАРІЯ. СТЕП.
 * 1894 † 1943
 ГОНСЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАН. ІВ.
 * 1916 † 1939

W części onomastycznej prezentującej zmarłego w odniesieniu do kobiet pojawiają się abrewiatury *z d.* ‘z domu’, które pełnią funkcję pomocniczą [Szereszunowicz 131]:

BP-I-2815
 Ś. P.
 OLGA
 SZPAŃSKA
 z d. TYMOSZUK
 ŻYŁA LAT 61
 † 25. 2. 1985
 POKÓJ JEJ DUSZY

BP-II-3007
 Ś. P.
 SZEPELUK
 LARYSSA
 1910-1985
 BORYS
 1909-2000
 BARBARA
 KARDASZEWSKA
 Z D. SZEPELUK
 1944-1999
 BÓG TAK CHCIAŁ

Odrębną grupę stanowią abrewiatury umieszczane jako akcent kończący inskrypcję. Dotyczą one woli i życzenia ze strony dedykanta lub fundatora skierowane do osoby zmarłej [tamże, 131]. W napisach polskojęzycznych są to abrewiatury *PJD* ‘pokój jej/jego duszy’, *PID* ‘pokój ich duszom’:

CH-4279
 Ś. P.
 BAZYLI
 BARANOWSKI
 ŻYŁ LAT 86
 ZM. DN. 8 XI 1991 R.
 KATARZYNA
 BARANOWSKA
 ŻYŁ LAT 84
 ZM. DN. 1 IV 1994 R.
 P. I. D.

CH-4320
 Ś. P.
 CHOMIUK
 ELŻBIETA
 ŻYŁA LAT 71
 ZM. 07. 12. 1971 R.
 P. J. D.

HA-056
 Ś. P.
 ALEKSANDER
 PRADYSZCZUK
 1930-2004
 P. J. D.

Odnotowano także abrewiaturę *PGA*, zamieszczoną na nagrobku dziecka; wydaje się, że należałoby interpretować ją jako pierwsze litery peryfrazy *Po-większył grono aniołków*, która odzwierciedla przekonanie o bezwarunkowym zbawieniu dziecka, które odchodzi do grona niebieskich duchów i uzyskuje możliwość orędowania za żywymi [Borkowski 2000, 351]:

CH-5006

Ś. P.
 ANDRZEJEK
 BRZUSZKIEWICZ
 UR. 11 XI 1958
 ZM. 31 I 1959
 P. G. A.

W inskrypcjach cyrylickich segment zamykający może stanowić formuła *ВП* – ukr. ‘*вічна пам’ять*’, ros. ‘*вечная память*’. W nielicznych przykładach formuła ta jest skracana do pierwszych liter poszczególnych słów, tj. *ВІІІ*; abrewiaturę *WIP* odnotowano także w inskrypcji polskojęzycznej:

BP-I-2920

Б. П.
 ИВАН
 ПАСТЕРНАК
 НАР. 15-VI-1876
 ТРАГ. ПОМ. 25-V-1943
 В. I. П

ЧКА-7237

Ś. P.
 MIELESZKO
 PIOTR
 ŻYŁ LAT 82 ZM. 1. 06. 1982 R.
 WARWARA
 ŻYŁA LAT 38 ZM. 1944 R.
 JIAKOW
 ŻYŁ LAT 89 ZM. 1945 R.
 W. I. P.

W części inskrypcji pojawia się fakultatywny element prezentacji nadawcy (fundatora) – jest to najczęściej imię (lub imię i nazwisko) oraz stopień pokrewieństwa fundatora. Elementy tego segmentu także ulegają abrewiacji:

KSY-093

Б. П.
 КСЕНИЯ СЕНЬ
 УРОЖ. в 1882 г.
 СКОНЧ. 1933 г.
 15 МАЯ
 ПРОЖ. 51 Г.
 ВЕЧНА ЕЙ
 ПАМЯТЬ
 СООР.
 ЯКОВ СЕНЬ
 в 1933 г.
 FUND. SYN BAZYL

HOW-II-0380

Ś. P.
 JAN KOCHAN
 ŻYŁ LAT 84
 ZMAR 2 XI 1962 R
 POKÓJ JEGO DUSZY
 F. ŻONA I CÓRKA

KSY-110

[?]
 ДУШУ
 РАБА ТВОЕГО
 МИХАЙЛА
 МИХАЙЛО СОРБИНЮК
 ИЗ КАПЛЕНОС
 ПОМ. 31-I-1931 РОКУ
 ЖИВ 66 Л.
 ПАМ. ПОСТ. ЖЫН. МАР.

Jak pokazała analiza, abrewiatury stanowią stały, nieodłączny element inskrypcji nagrobnych, choć w poszczególnych napisach funkcjonują z różną częstotliwością. W analizowanym materiale odnotowano abrewiatury rozpoczynające tekst inskrypcji, abrewiatury określające relację zmarłego wobec Boga, skróty utworzone od pierwszych liter wyrazów oznaczających moment narodzin

lub zgonu, przykłady skracania słowa *Hospod*, abrewiatyury informujące o stopniach wojskowych, tytułach naukowych, stanowiskach państwowych, godnościach kościelnych oraz abrewiatyury kończące inskrypcje. Są one nośnikami informacji na temat przeszłości i minionych epok. Jak słusznie zauważa W. Szerszunowicz, abrewiatyury są ściśle wpisane w kontekst symboliki religijnej, stanowią czynnik organizujący samą postać inskrypcji – charakter inspiracji kompozycyjnej mają zwykle abrewiatyury intytulacyjne, rzadziej – finalne [Szerszunowicz 1982, 132].

LITERATURA

- Borkowski I., 2010. Śmierci tajemnicze wrota. Językowy świat inskrypcji nagrobnych. „Język a Kultura”, t. 13, Wrocław, s. 343–354.
- Długosz K., 2010. Inskrypcje nagrobne w ujęciu językoznawczym. Gorzów Wielkopolski.
- Friedelówna T., 1999. Polskie napisy trumienne w toruńskim kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w: I. Sawicka (red.), Inskrypcje toruńskie. Toruń, s. 87–96.
- Klimek J., Koper M., 2010. Język inskrypcji nagrobnych kilkunastu cerkiewnych cmentarzy powiatu tomaszowskiego. „Facta Simonidis” nr 1 (3), s. 243–263.
- Rott-Żebrowski T., 1983. Historia pisma ruskiego. Lublin.
- Szerszunowicz W., 1982. Abrewiatyura jako element inskrypcji nagrobnych. „Zeszyty Naukowe Filii UW w Białymstoku”, z. 34, Humanistyka, t. 6, Dział FR – Filologia Rosyjska, s. 125–133, Białystok.
- Trzynadłowski J., 1977. Małe formy literackie. Wrocław.
- UME, 2011. Українська мова. Енциклопедія, за ред. І.В. Муромцева. Київ.

Rozwiązanie skrótów nekropolii, z których pochodzą inskrypcje

- BO – Brzeźno, powiat chełmski
BP – Biała Podlaska, powiat bialski
CH – Chełm, powiat chełmski
CHKA – Choroszczyńska, powiat bialski
DCA – Dąbrowica Mała, powiat bialski
DCZE – Dobratycze, powiat bialski
HA – Hola, powiat włodawski
HOW – Holeszów, powiat włodawski
J – Jabłeczna, powiat bialski
KSY – Kaplonosy, powiat włodawski
KTY – Kąty, powiat bialski
O – Okczyn, powiat bialski
UK – Uhrusk, powiat włodawski
ZOW – Zahorów, powiat bialski

ABBREVIATIONS AS ELEMENT OF TOMBSTONE INSCRIPTIONS
(AS EXEMPLIFIED BY ORTHODOX NECROPOLISES
OF EASTERN LUBLIN REGION)

Summary. Article is devoted to abbreviated analysis, or notions writing constant sense that replace a word or phrase. Analyzed abbreviations begin the inscription of a text, abbreviators show the relationship of a corps with God. Abbreviations formed from the initial letters of words denoting moment of birth or death, for example shortening words *Hospod*, abbreviations inform about the military rank, scientific titles, state positions, church positions or abbreviations ending the inscription.

Key words: tombstone inscription, necropolis, abbreviation, eastern Lublin region